

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

Govor

predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar na slavnostni podelitvi priznanj nacionalnega programa L'Oréal – UNESCO »Za ženske v znanosti« ob 20. obletnici nacionalnega programa

Ljubljana, 4. marec 2026

Velja govorjena beseda

Spoštovani generalni direktor Direktorata za znanost in inovacije na Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in inovacije dr. Tomaž Boh,
spoštovana predsednica slovenske nacionalne komisije za UNESCO dr. Maja Zalaznik,
spoštovani direktor L'Oréal Adria Maximiliano Frenza,
spoštovane letošnje in pretekle nagrajenke,
cenjeni gostje, dame in gospodje,

dvajset let je v življenju človeka čas spoznavanja in dozorevanja, dvajset let delovanja programa pa je dokaz, da ideja ni bila le želja, temveč premišljena naložba v znanje, ki prinaša rezultate. Nacionalni program L'Oréal – UNESCO »Za ženske v znanosti« danes praznuje 20 let – dve desetletji vztrajnega, pogumnega in vizionarskega dela. Dve desetletji, v katerih Slovenija ni le sledila, temveč je bila med prvimi v regiji, ko je že v devetdesetih letih – v okviru slovenske nacionalne komisije za UNESCO – odprla razpravo o položaju žensk v znanosti.

V idealnem svetu srečanje, kot je današnje, ne bi bilo več potrebno. V svetu, v katerem spol ne bi bil dejavnik pri dostopu do laboratorija, raziskovalnega projekta ali vodstvenega položaja. A resničnost nam govori drugače. Še vedno imamo torej znanstvena in druga področja, na katerih deluje bistveno premalo žensk; manj jih je med rednimi profesorji, skoraj nič med rektorji in direktorji raziskovalnih zavodov, redkejšje so ministrice, pristojne za znanost. Pri tem ne gre le za številke. Gre za neizkoriščene talente, zamujene ideje, neodgovorjena vprašanja. Ko namreč napredujejo ženske, napreduje znanost. In ko napreduje znanost, napreduje človeštvo.

Če je znanost svetilnik človeštva, je načelo enakih možnosti njegov vir energije. Brez tega luč le utripa, meče sence in osvetljuje le del poti. Danes smo tu tudi zato, da to luč širimo skupaj.

Svetloba namreč še vedno ni enakomerno razporejena, tudi v 21. stoletju se žal še vedno pogovarjamo o ženskah kot o ločeni podskupini znotraj znanstvene skupnosti.

Ženske tudi v zgodovini niso le stale za štedilnikom, čeprav so bile pogosto nevidne, ampak so odkrивale komete in postavljale temelje računalništva. V antični Aleksandriji je učila in raziskovala Hipatija, ena prvih matematičark, ki je v 19. stoletju postala feministična ikona borka za pravice žensk. Barbara Celjska, kraljica in ena najbolj izobraženih žensk svojega časa se je ukvarjala z alkimijo. V 20. stoletju je Marie Skłodowska - Curie kot prva ženska prejela Nobelovo nagrado, bila pa je tudi prva oseba, ki so ji podelili Nobelovo nagrado za dosežke na dveh znanstvenih področjih. Ne pozabimo niti na Rosalind Franklin, kristalografkinjo, katere ključni prispevek k razumevanju strukture DNK je bil dolgo spregledan in ki je gostovala tudi na našem Kemijskem inštitutu.

Caroline Criado Perez v svoji knjigi Nevidne ugotavlja, da je temeljno za sestavo človeške družbe, da se po stari in zakoreninjeni navadi, človeštvo zgleduje po vzorcu moškega. Raziskave v zadnjih desetletjih namreč še vedno potrjujejo, da tako imenovani generični spol v jeziku in misli ni zares generičen. Iz študij izhaja, da je ob navodilu »nariši znanstvenika« leta 1960 le en odstotek otrok narisal žensko, danes jih to stori 28 odstotkov. Napredek je resničen, a pot je še dolga.

Podatki tudi kažejo, da univerzitetni prostori še daleč niso meritokratski in da so članki znanstvenic sprejeti pogostejše, kadar je bilo recenziranje dvojno slepo ter da so objave žensk sistematično navajane manjkrat in da so se moški v zadnjih dvajsetih letih medsebojno citirali za 70 odstotkov pogostejše kot so citirali ženske. Vse to so naši izzivi.

Zgodovina znanosti torej ni nastajala brez žensk – le napisana je bila z nevidnim črnilom.

Vsaka od današnjih nagrajenk je dokaz, da talent potrebuje priložnost – in da podpora ni privilegij, temveč pogoj za pravičnost. Zato vedno nova pravim: feminizem je za vsakogar.

Svet in tudi znanost potrebujeta raznolikost metod. Naj trditev ponazorim z zanimivo zgodbo latvijske matematičarke Daine Taimine, ki je hiperbolično ploskev, ki so jo drugi nerodno sestavljali iz papirja, preprosto nakvačkala, njena rešitev pa je danes standardni model za razlago hiperboličnega prostora. Včasih inovacija pride iz drugačnega pogleda, iz drugačne izkušnje, iz rok, če želite, ki znajo držati kvačko. Raznolikost ni okras znanosti – je njen motor.

In kakšno sporočilo pošiljamo ne le dekletom, ampak tudi fantom, ki danes sedijo v šolskih klopeh? Jim govorimo, da je znanost odprto polje, ali jim še vedno sporočamo, da je to teren, na katerem bodo zlasti ženske morale dokazovati, da tja sodijo? Naša naloga – kot oblikovalcev in oblikovalk politik, raziskovalk in raziskovalcev, mentoric in mentorjev – je pokazati ženskam, da so ne le dobrodošle, ampak da jih skupnost tudi potrebuje. Da brez njih odgovori na podnebne krize, zdravstvene izzive in tehnološki razvoj ne bodo celoviti.

Naj današnja podelitev priznanj ne bo le praznovanje dosežkov, temveč tudi zaveza. Zaveza, da bomo širili prostor enakih možnosti. Da bomo pozorno poslušali. Da bomo vprašali ženske – in jih nato slišali.

Spoštovane prejemnice priznanj, hvala, da hodite po tej pomembni poti, da navdihujete nove generacije in širite znanje. Ob tem vam trdno stojim ob strani.

Srečno.